

İMLÂSİ YÖNÜYLE DİKKAT ÇEKEN BİR ESER: RESİMLİ İRAN SEFARETNAMESİ (METİN)*

Mustafa ULUOCAK*

ÖZET

Türkler, tarih boyunca çeşitli alfabeler kullanmışlardır. Bunlar arasında, en uzun süreli ve en yaygın olarak kullanılanı Arap alfabesidir. Bu alfabe, ünsüz esasına dayanır. Buna karşılık Türkçe, ünlüleri bol ve çeşitli olan bir dildir. Bu bakımdan Türkçenin imlâsını Arap alfabesiyle gösterme konusunda bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesi Devrinde harekeli yazılan bazı eserler yardımıyla devrin imlâsını tespit edebilmek bir dereceye kadar mümkündür. Ancak Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminin başlangıcı kabul edilen XVI. yüzyıldan itibaren imlânın gelenekselleşmesi ve hareke sisteminin terk edilmesi sebebiyle bu dönemden itibaren yazılmış metinlerde, imlâ özelliklerinin takip edilmesi güçleştirmiştir. Bu güçlüğün aşılmasında transkripsiyon metinleri ve az da olsa harekeli olarak yazılmış metinler, bizlere yardımcı olmaktadır. Bu eserlerden biri olarak da Resimli İran

* Eserin imlâ özellikleri bir bildiriyle tarafımızdan sunulmuştur: "Mustafa Uluocak, Yasinci-zade Abdülvahhab Efendi ve İran Sefaretnamesi'nin İmlâ Özellikleri, I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi TUDOK 2006, 11-13 Eylül 2006, 189-201, İstanbul 2008.

• Dr. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

Sefaretnamesi gösterilebilir. Bozoklu Osman Şakir tarafından milâdî 1811'de yazılmış olan eser, harekeli olması ve yazarı tarafından yazı ve imlâsına dikkat çekilmesi yönüyle de incelenmeye değerdir. Bu çalışmada, daha önce bir bildiriyle imlâ özelliklerini tespit etmeye çalıştığımız bu eserin metnini de yayımlayarak Osmanlı Türkçesinin imla yönünden XIX. yüzyıldaki gelişiminin tespitine katkı sağlamayı amaçladık.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, XIX. yüzyıl, İmla Özellikleri, Resimli İran Sefaretnamesi, Metin.

ABSTRACT

A Work Remarkable For Its Orthography: Pictorial Iranian Book Of Embassy (Text)

Turks have used various alphabets throughout history. Among these is the Arabic alphabet which was used for the longest period of time and most commonly. This alphabet is based on consonants. On the contrary, Turkish is a language with a variety of vowels. In this respect, there appeared some problems related to the representation of the orthography of Turkish with the Arabic alphabet. With the help of some works written with vowel points in the period of Old Anatolian Turkish, it is possible to determine the orthography of the period to some extent. However, due to the orthography's becoming a tradition and abandoning the vowel point system starting from the 16th century, accepted as the beginning of the Classical Ottoman Turkish Period, it became difficult to follow orthographic characteristics in the texts written in this period. Transcribed texts and, even a little, texts written with vowel points help us overcome this difficulty. The Pictorial Iranian Book of Embassy can be shown among these works. The work, written by Bozoklu Osman Şakir in 1811 AD, is worth examining in that both it was written with vowel point system and the author of which drew attention to its inscription and orthography. In this study, we aimed to contribute to the determination of the development of the Ottoman Turkish in terms of orthography in the 19th century by publishing the text of this work, the orthographic characteristics of which we tried to determine through an article before.

Arap alfabesiyle yazılmış metinler, iki ayrı yazı geleneğinin izlerini taşımaktadır: Uygur yazı geleneği ve Arap-Fars yazı geleneği. Bu geleneklerin imlâya yansıyan önemli özelliğini, Uygur yazı geleneğinde ünlülerin yazıda gösterilmesi, Arap-Fars yazı geleneğinde ise ünlülerin yazıda gösterilmemesi oluşturmaktadır (Demir-Yılmaz, 2002: 477). Eski Anadolu Türkçesi döneminde (13-15. yüzyıl) Türkçe yazılan eserlerde Arap-Fars imlâ geleneği ile birlikte Uygur imlâ geleneği de devam ettirilmiştir (Gümüşkılıç, 2000: 406). Ayrıca, bu dönemde yazılan Türkçe metinlerin çoğu harekelidir. İmla tutarsızlığı olmakla beraber harflerin üzerine konulan bu hareketler, ünlüler bakımından zengin olan Türkçenin ünlülerinin seslendirilmesinde bize yol gösterebilmektedir. Fakat ö/ü ünlülerinin ve bazı ünsüzlerin tam olarak nasıl seslendirileceği konusunda hareketin yardımı da sınırlı kalmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesinde damak uyumu aşağı yukarı tamdır. Dudak uyumu ise bugünkü duruma göre epeyce bozuktur. Ünlülerdeki yuvarlaklaşma eğilimi ve bazı eklerin devamlı düz veya yuvarlak ünlü ile kalıplaşması uyumu bozan asıl etkenlerdendir. Eski Türkçeden beri devam eden ikinci hece yuvarlaklığı ve düzlüğü (*eksük, eyü, getür-, yürü-, okı-, togrı vb.*) ile Eski Anadolu Türkçesinde meydana gelmiş yuvarlaklaşmalar (*kapu, yavuz, kirpük*) buna örnek gösterilebilir. Eklerin kullanımlarında görülen sürekli düzlük ve yuvarlaklık, Eski Anadolu Türkçesi döneminde dudak uyumunu bozan en önemli etkenlerdendir. Bu durumu örneklendiren bazı ekler şunlardır:

Devamlı yuvarlak ünlü bulunduran ekler: İsimden isim türeten bazı ekler +AcUk, +cUgAz, +cUk, +lU, +sUz; fiilden isim türeten bazı ekler -dUk, -gUn, -gü, -mur, -(U)k; fiilden fiil türeten bazı ekler -GUr, -(U)r, -Ur; fiil çekim eki + kişi

eki, -dUm, dUñ, bildirme eki -dUr; ulaç eki (y)Up; kişi ekleri -Uz, -VUZ, -(y)AlUm.

Devamlı düz ünlü bulunduran ekler: İsimden isim türetme ekleri +CI, +(I)ncı, +kI, +(y)IcI; İsim işletme ekleri +dIn, +(I)lA, +(s)I(n), +(y)I; fiil işletme ekleri -dI, -GI, -mIş; kişi ekleri -sIn, -sIz, ulaç ekleri -(y)IcAk, -(y)IncA (Şahin, 2003: 38)

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde eklerin bu durumuna karşılık, Batı Türkçesinin ikinci dönemi olan Osmanlı Türkçesi devresinde (16. yüzyılın başlarından yirminci yüzyılın başlarına kadar) metinlerin büyük oranda harekesiz yazıldığı ve artık bu devrede imlânın da klasik bir düzene girip kalıplaştığı görülür. (Gümüskılıç, 2008: 275). Bu kalıplaşmayı yansıtan örnekler açısından ismin hâl eklerini, iyelik eklerini, kimi yapım eklerini, bildirme ve zaman eklerini sayabiliriz. Hatta bu eklerin yazılışları, alfabenin değiştirilmesine kadar aslında söylenişleri farklı olsa da korunmuştur (Develi, 1999: 458). Bundan dolayı Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan metinlerin okunuşunda genellikle Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki özellikler göz önünde bulundurulmuştur.

16. yüzyıldan sonra yazılan Türkçe eserlerde dilin gelişimine bağlı olarak değişen fonetik yapıyı bir ölçüde aksettiren harekeli metinlere tek tek rastlanmaktadır. Arap alfabesiyle yazılmış olan Türkçe eserlerden 17. yüzyılın sonlarına doğru yazılmış olan Evliya Çelebi *Seyahatnâmesi*'ni, 18. yüzyılda te'lif veya istinsah edilmiş eserlerden *Saatnâme*, *Risâle-i Garibe*, *Nasihât-nâme-i Dildâde* gibi eserleri saymak mümkündür (Develi, 1998: 27).

Türkçenin fonetik özelliklerini yansıtan diğer önemli eserler olarak özellikle misyonerler, seyyahlar ve diplomatlar tarafından yazılmış ve çoğunlukla Latin harfleri kullanılarak üretilmiş olan Türkçe gramer ve sözlükler de sayılabilir. Bu metinler Latin, Kiril, Ermeni ve Rum harfleri ile 15. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlayan bu

eserleri, sanki günümüz için çözümlenmiş ve yazıya geçirilmiş bir tür ses kaydı olarak düşünmek gerekir. Eski imlada gösterilemeyen bazı ünlü ve ünsüz seslerin bu metinlerde açık bir şekilde görülebilmeleri k-/g-, -t/-d, o/u, ö/ü gibi seslerin belirlenmesinde onları yegâne kaynak haline getirmektedir (Kartallıoğlu, 2008: 460).

Bu çalışmada, özellikle XVIII. yüzyıl Türkçesinin düzlük yuvarlaklık uyumunu yansıttığı için önemli bir eser olarak kabul edilebilecek olan Musavver İran Sefaretnamesi'nin imlâ özelliklerini ve çevriyazı metnini hazırlayarak Osmanlı Türkçesinin imlasıyla ilgilenen bilim insanlarının istifadesine sunmayı amaçladık. Eserin birkaç yönden önem arz ettiğini düşünüyoruz. Birincisi, eserin harekeli bir metin olması. Yukarıda da değindiğimiz gibi Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan eserlerden, imlanın gelişim seyrini takip etmek oldukça güçtür. Bu güçlüğün aşılmasında harekeli metinler bize yol gösterici olabilmektedir. İkincisi, eserin yazı ve imlasına vurgu yapılması. Eserin 6a sayfasında "sefâret-nâme füyñ-ı târîò u coârâfiyâya ve inşâ vü imlâyâ şâmildür" denilerek adeta devrin imlasına dikkat çekildiği görülmektedir¹.

¹ Resimli İran Sefaretnamesi'nde yolculuğu anlatılan Osmanlı elçisi Yasincizade Abdülvahhab Efendi, Seyyid Osman Efendi'nin oğludur. 1758'de doğmuş, 1768'de Enderun'a alınmış ilmi basamakları tırmanarak şeyhülislamlığa kadar yükselmiştir. 1810 yılında İran elçiliğine atanmış, kendisine kadınlara verilen Edirne payesi ünvanı verilmiştir. Güzel konuşan iyi okuryazar ve bir din bilgini olan Yasincizade Abdülvahhab Efendi, 1834 vefat etmiştir (Bilim, 2002: 262). Resimli İran Sefaretnamesi'nin yazarı Bozoklu Osman Şakir hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır. Yazar, ilmiye sınıfına mensup olup kendi ifadesiyle, bütün ömrünü Arapça, Farsça, hüsnühat, şiir, edebiyat ve gramer öğrenme ve öğretmeye vermiş, ayrıca astronomi, geometri ve coğrafya ile de meşgul olmuştur. Bunlardan başka, güzel yazı, şiir ve resim yapmakta da ün kazanmıştır. İran dönüşünden sonra bir süre Üsküdar Mollalığı yapmış ve 1817 Ekiminde de ölmüştür (Unat, 1992: 270).

Resimli İran Sefaretnamesi'ni m.1811 tarihinde kaleme alınan Bozoklu Osman Şakir, Yasincizade'nin Farsça tercümanı olarak İran'a giderken yol izlenimlerini anlatmak için eserini yazdığını, sefaretnamenin tarih, coğrafya, nesir ve imlâyı kapsadığını belirtmiştir. Aynı zamanda iyi bir ressam ve hattat olan yazar, eserde gezip gördüğü yerlerin resimlerini de çizmiştir. Eserde 31 adet resim bulunmaktadır. Eserin son kısımlarında bazı yapraklar resimlenmiş ancak boş bırakılmıştır. O nedenle eksik kabul edebileceğimiz bu eserin şimdilik tek nüshası, İstanbul Millet Kütüphanesinde Ali Emirî, Tarih bölümü 822 numarada kayıtlıdır. 9 satırlı 55 varaktan oluşan eser müellif hattı olarak güzel bir nesih hattıyla ve harekeli olarak yazılmıştır. Eserin ilk dokuz varaklık kısmı, yaldızla cetvelenmiştir.

Eserde dikkat çeken bazı imlâ özellikleri şunlardır:

1. Eski Anadolu Türkçesi döneminde devamlı yuvarlak olarak görülen +sUz, +cUk ekleri düz ünlü gösterilmiştir: Osmancık 35a-7, kal'acık 38a-7, hayırsız 14b-10.

2. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlak olarak görülen çatı ekleri dudak uyumuna uymuştur. itdirmede 16a-3, çakdır- 36a-8, kaldır- 16a-6.

3. İyelik ekleri dudak uyumuna uymuştur: mu'tadıma 5a-9, eylediğim 15a-12, gölünden 14b-7, yüzündeki 6a-6, rehberimiz 8a-4.

4. İlgi durum eki daima düz dar ünlü ile yazılmıştır: şeriâtın 3a-2, karyenin 25a-12

5. -dIk sıfat-fiil eki: Bu ek, ünlü uyumlarına uygun şekilde yazılmıştır: eylediğim 5b-2, gitdiğin 33b-12, kaldıkda 11a-4, oldukda 23b-6, buyurdıkları 39b-10, geçdikde 9a-6.

6. Bildirme eki: Eserde daima -dUr biçimiyle yuvarlak yazılan ek, bir örnekte ünlü uyumlarına uymaktadır: hayındır 26a-5.

RESİMLİ İRAN SEFARETNAMESİ'NİN İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Eklerde Ünlülerin Yazılışı

İsimden İsim Türeten Ekler

+Ar: Ek üstünle yazılmıştır: bir-er-leriniñ ۰ بَر۰ bir-er 30a-10; **+CAk:** 1 örneği görülen ek üstünle yazılmaktadır: فُوزِجَقُ úuzı-caú 30a-6; **+cIk:** Ekin ünlüsü esre ile yazılmaktadır. Kalın ünlülü heceden sonra ince ünlü ile yazılan bir örneği de vardır: عُمَانَجِقُ èOãmÀn-cıú 35a-7, جِكُ قَلَعَه Úalèa-cık 38a-7; **+cI:** Ek, esreli ye ve çeker esreli ye ile yazılmıştır. Örneklerde daima düz ünlü ile gösterilmiştir: قَبُوجِ úapucı 33b-3, سَمَرْجِ semerci 9a-9, bir örnekte esre ile yazılmıştır: قُنَا فَجِيز 9a-7; **+(I)ncI:** Ekin bağlayıcı ünlüsü yuvarlaktırtır ve çekerli esre ve ye ile yazılmıştır. Dudak uyumuna uymamaktadır ancak ünsüzle biten köke eklenince bağlantı ünlüsü yuvarlaklaşmaktadır: أُوْجُجِ üçüncü 41a-3, يَكْرِمُنَجِ یِگِیرْمِینْجِی 7b-13; **+úa:** 2 yerde ve üstünlü he ile yazılmıştır: بَاشَقَه başúa 14b-13; **+ki:** 1 örneği vardır ve çeker esreli ye ile yazılmıştır: يُوْزُنْدَه كِی yüzünde-ki 6a-6; **+lAk:** 1 örneği vardır ve çeker üstün ve elifle yazılmıştır: قِشَلَاقُ úış-lak 53-b; **+lI:** +lI eki çeker esre ve ye ile yazılmıştır. Düz ünlü ile gösterilen bazı örneklerde dudak uyumuna aykırıdır: طَرَاقِلِی یَه Úaraú-lı-ya 16a-11, قُوْجِحِصَارِ لِيدُرُ ÚoçóiaãÀr-lı-dur 30a-6. Bazı örneklerde de yuvarlak olarak ötreli vav ile yazılmış ve dudak uyumuna aykırı kullanılmıştır: فَضِيلَتُلُو faøilet-lü 5a-2, ثُبْرَه لُوْدَه Tübreh-lü-de 16a-9, شَوْكَتُلُو şevket-lü 17b-13. **+lIk:** +lIk eki esre ile ve daima düz ünlü ile yazılmaktadır: اِبْرَه سَازِلِقُ éibre-sÀz-lıú 19a-9, تَرْجَمَانَلِغِی tercümÀn-lıà-ı 5-a 5, نَاكْسَلِكُ nÀ-kes-lik 28a-4. **+sIz:** 2 örnekte geçen ek esre ile ve düz ünlü ile yazılmıştır: خَيْرِسِرُ òayırısız 14b-10, مَنَفْعَتَسِرُ menfaèatsız 39b-3.

Fiilden İsim Türeten Ekler

-A: Ek üstünlü he ile yazılmıştır. كِيَجِه gic-e 30a-11; **-Ak:** Ek, elifin üstünde çekerli elifle yazılmıştır: قُونَاغِنَه úon-aà-ına 31a-8; **-Iş:** Ek esre ile yazılmıştır: كُرَيْشِي görin-iş-i 7b-3; **-I:** Ek çekerli esre ve ye ile yazılmıştır: دِيكِيِي dikil-i 22a-4; **-(I)k:** Esre ile yazılmıştır: صَرْمَشِقُ äarmaş-ıú 35a-6; **-k:** Ötreli vav ile yazılmıştır: بُيُوكُ büyü-k 5a-1; **-KIn:** Ek çekerli esre ve ye ile yazılmıştır: كَسْنِكِيْن kes-kin 38a-8; **-m:** Esre ile yazılmıştır: اِيْجِم iç-im 39b-4;

-mA: Ek üstünlü he ile ve üstün ile yazılmıştır: قَالْمَه úal-ma 40a-13, اِيْتِرْمَه ده itdir-me-de;

-mAk: Ek üstün ile gösterilmiştir: اَلْمَعَه al-maà-a 40b-3, اِرْمَق ır-maú 34a-9.

Fiil Türeten Eklerde Ünlülerin Yazılışı

İsimden Fiil Türeten Ekler

-a-, -e- : Ek kalın ünlüde, üstünlü elif ile ince ünlüde ise üstünle yazılmıştır: اَوْزَاتْدِي uz-a-tdı 6a-3, دِيْلَر dil-e-r 4a-12; **-l- :** Ek, esreli ye ile yazılmıştır: دِيكِيِي dikil-i 22a-4; **-lA-:** Ek üstün ile gösterilmiştir: تَكَرْلَنَمَسُونُ َ teker-le-nmesün 36a-7, پَارَه pÀre-le-düp 35b-6.

Fiilden Fiil Türeten Ekler

-n-: Ekin bağlayıcı ünlüsü yuvarlak köklerde ötre ile düz köklerde esre ile yazılmış ve dudak uyumuna uymuştur: اَوْلُنْدِقْدَه olu-n-diúda 5a-3, قِيْلِنْدِي úıl-ın-dı 8a-13. Ancak bazı kökü yuvarlak ünlü alan örneklerde ekin ünlüsü dudak uyumuna aykırıdır ve esre ile yazılmıştır: اَوْلِنَانُ olınan 22a-13, كُرَيْشِي görinişi 15a-13; **-mA- :** Olumsuzluk eki, üstünle yazılmıştır: بِلْمَمِ bil-me-m 14a-13, وَاَرْمَدِيْعِنُ var-ma-diàın 33b-13. **-Iş-:** Ek esre ve esreli ye ile yazılmıştır: يَتَشُوْر yet-iş-ür 10a-5, قَاْرِشُوْبُ úar-iş-up 14b-11. **-dIr-:** Ek "getirmek" kelimesinde ötreli vav ile

yazılmıştır. كَتُوبُ ge(1)-tür-üp 11a-6, diğer örneklerde düz ünlü ile yazılmış ve esre ile gösterilmiştir. إِيتِرْمَه دَهْ it-dir-mede 16a-3, جَافِرُوبُ çau-dır-up 36a-8. Ayrıca yuvarlak ünlü ile başlayan kökte dudak uyumuna da uymamaktadır: اُوْدِرْيُوبُ uy-dır-ıllup 31a-10. -1- : Ek esre ile ve esreli ye gösterilmiştir: دِينُنْ din-il-en 14b-9, دِكِيلِي dik-il-i 22a-4, وِيرِيلُوبُ vir-il-üp 22a-12; -t-: Ekten önceki ünlü dudak uyumuna uymuştur. يُوْرْتُدِي yürü-t-di 41a-7, يُوْرْتَمَكَه yürü-t-mege 41a-10,

İşletme Eklerinde Ünlülerin Yazılışı

İsim İşletme Eklerinde Ünlülerin Yazılışı

Çokluk Eki: Çokluk eki daima üstünle yazılmıştır: اَنْتَرِكْ an-lar-ıñ 3a-8, صُنْرُ ãu-lar 14b-11, نُرُ اَطَه aua-lar 15a-7.

İyelik Ekleri

Teklik 1. Kişi İyelik Eki (-m)

Sonu ünlüyle biten isimlerde çekerli elifle bir de üstünlü he ile yazılmıştır: بَابَا'بَابْ babam 23a-12, كِرَاتْمَا'يَه مِي girAn-mAÿemi 3a-6. Sonu ünsüzle biten kelimelere eklenen iyelik ekinin yardımcı ünlüsü daima düz yazılmaktadır. Esre ve esreli ye olarak iki şekilde yazılmıştır: مُعْتَا'دِيمَه muètAdıma 5a-9, خَا'طِرِيمَه òÀürırıma 23b-1.

Teklik 2. Kişi İyelik Eki (-ñ)

Eserde, bir örnekte görülen ek ünsüzle biten bir isme gelmiş ve yardımcı ünlüsü esre ile ve düz olarak gösterilmiştir: نَيْر-۱ صِدْقْ ãıdúıñ 5b-8.

Teklik 3. Kişi İyelik Eki (-I, -sI)

Ünlü ile biten isimlere -sI eki olarak gelen iyelik ekinin ünlüsü kendisinden sonra ek gelmemişse çeker esre ve ye ile yazılmıştır: اَطَه سِي Aua-sı 15a-6, سِي قُبَه úubbe-si 17a-13, Kendisinden

sonra ek gelmişse esre ve esreli ye ile yazılmıştır: **سُنْدُنْ** iskelesinden 7b-2, **بَلِيْنَه** dil-i-ne 6a-5. Ayrıca bir örnekte teklik 3. kişi iyelik eki ek yığılmasına uğramadan günümüzden farklı bir şekilde yazılmıştır: **قَابِنِيْ** ayaúúab-ı-nı 25b-5. Yuvarlak ünlü ile başlayan ve sonu ünsüzle biten köklere eklendiğinde ünlü uyumlarına uymuş olan iyelik eki, yuvarlak ünlü olarak gösterilmiş ve ötre ile yazılmıştır: **كُوْلُنْدُنْ** Göl-ü-nden 14b-7, **يُوْرُنْدَهْ كِي** yüz-ü-ndeki 6a-6, **سُوْرُنْدَهْ كِي** söz-ü-ndeki 6a-7.

Çokluk 1. Kişi İyelik Eki (-mIz)

Ekin ünlüsü damima düzdür, düz ünlü alan kökler ünlü uyumuna uymuştur. Yuvarlak ünlü ile başlayan isimlerde dudak uyumuna uymaz. Esre ve esreli ye olarak iki şekilde yazılmıştır: **بَارِكِرَاتِمِزْ** bÀr-ı girÀnımız 8a-1, **رَهْبِرِمِزْ** reh-berimiz 8a-4; **دُخُوْلِمِزْ** dühÿl-imiz 8a-7, 11a-6, **فُعُوْدِمِزْ** úuèÿd-ımız 15a-11.

Çokluk 2. Kişi İyelik Eki (-ñIz)

Eserde söz konusu ekin örneği yoktur.

Çokluk 3. Kişi İyelik Eki (-lArI)

Ekin ilk ünlüsü -ler'in daima üstünle yazıldığı görülmektedir. Asıl iyelik ekinin de kendinden sonra ek gelse de gelme de hep çekerli esre ve ye ile yazılmıştır: **طَبِيعَاتْلَرِيْ** àabíèatları 32b-9, **عَزَّتْلَرِيْ** èizzet-leri 32b-11, **طَرَفْرِيْنَه** àaraf-ları-na 4-b 11.

Durum Ekleri

İlgi Durum Eki (-Iñ, nIñ)

Metnimizde ekin ünlüsü daima dar ünlü ile yazılmıştır. Ünsüzle biten kelimelerden sonra da daima düz olarak -niñ şeklindedir: **شَرِيْعَاتِكْ** şeríèat-ıñ 3a-2, **أَنْتْرِكْ** anlar-ıñ 3a-8, **أَنْكْ** a-nıñ 3b-5, 17b-2, **كُوْلِيْنِكْ** göli-niñ 21b-11, **فُرْيَهْ نِكْ** úarye-niñ 25a-12, **مَخَلْلِكْ** maóall-iñ 25b-13.

Belirtme Durum Eki (-Ø, -I, -nI)

Ek ünsüzle biten isimlerde çeker esre ve ye ile yazılmıştır. İyelik eklerinden ve zamirlerden sonra gelince **-nı** olarak yine aynı şekilde yazılmakta ve ünlü ile biten isimlerden sonra yardımcı sesi -y- olmaktadır: **بِرِي** bir-i 3a-2, **يُكُوْر** göz-i 13b-11, **مَغْنَاْسِنِي** maènAsı-nı 5b-6, **اِحْتِشَامِنِي** iótişAmı-nı 5b-12. Eksiz belirtme durumunda ise esre ile ve çeker esreli ye ile yazılmıştır: **حُكْمِن** öükmin-Ø 40a-4, **مَرْتَبَه سَيْن** mertebesin- Ø 9a-8.

Yönelme Durum Eki (-A)

Yönelme durum eki "o" zamirine eklenince -ña şeklinde çekerli üstün ve elifle diğer durumlarda daima üstünlü he ile yazılmıştır: **اَكَا** aña 23a-13, **كَلَامَه** kelÄma 5b-7.

Bulunma Durum Eki (-dA)

Ek üstünlü he ile yazılmıştır: **رَاهْدَه** rÄhda 5b-1, **اَنْدَه** anda 6a-2, **نَاْمِنْدَه** nÄmında 3b-2. **Çıkma Durum Eki (-dAn)**

Ek, daima üstünle yazılmıştır: **طَرْفِنْدُن** ùarafından 3b-2, **اَنْدُن** andan 9a-1.

Eşitlik Eki (-CA)

Ek, daima üstünlü he ile yazılmakta ve niçe kelimesinin çe ile yazılmış olduğu görülmektedir: **يُقَارِيْجَه دُن** yuúarı-ca-dan 7b-4, **مِقْدَارِنْجَه دُن** miúdÄrın-ca-dur 8a-11.

Yön Eki (-rA, -ArI)

-rA eki daima üstünlü he ile yazılmıştır. -Arı eki ise bir örnekte düz ünlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekin ilk ünlüsü çekerli üstün ve elif, ikinci ünlüsü de esreli ye ile yazılmaktadır: **صُكْرَه** ãoñ-ra 16a-13, **اِجْرَه** içre 20a-6, **يُقَارِيْجَه** yuú-arı-cadan 7b-4.

Araç Eki (-n, -la, -ıla,)

-le: İsme bitiştiğinde daima üstünlü he ile yazılmaktadır: فاسِدُهُ fÀsidle 5b-11, قُلَّةُ سَيْلِهِ úulesile 20a-13; **-ıla:** Ekin ilk ünlüsü daima esre ile ikinci ünlüsü de üstünlü elifle yazılmıştır: نَامِيْلَهُ nÀmıla 41a-1, اَلْمَغْلَهُ olmaaila 10a-12, دِيْمَكِلَهُ dimekile 14b-2.

Soru Eki (-mI)

Soru eki eserimizde kullanılmamıştır.

Fiil İşletme Eklerinde Ünlülerin Yazılışı

Kişi Ekleri

I. Kişi Ekleri

Teklik 1. Kişi Ekleri (-m, -Am)

Bildirme kipi çekiminde ünsüzle biten kelimelerde düz ünlüyle yazılmıştır: لِيَسْمَ زِيَه Ziyelis-em 23a-11. Görülen geçmiş zaman çekiminde: كُوْرِدِكْ görüdi-k 25b-11. Birleşik çekimde: اِيْدَه مِدِكْ idemedi-k 17b-9.

II. Kişi Ekleri

دِكْسِكْ degil-señ 5b-8.

III. Kişi Ekleri

اِيْدِرْلَرْ ider-ler 14a-12, اِيْلِدِيْلَرْ eyledi-ler 19a-8, اِيْلِمِشْلَرْ eylemiş-ler 33b-5,

Şekil ve Zaman Ekleri

Haber Kipleri

Görülen Geçmiş Zaman (-dI): Eserde ek daima düz ünlü ile gösterilmiş ve esre ve çekerli esre ve ye ile yazılmıştır: دِكْدِمْ dik-di-m 23a-13, اِيْلِدِي اِيْلِدِي اِيْلِدِي eyle-di 11a-8, كُوْرِدِكْ كُوْرِدِكْ كُوْرِدِكْ gördük, اِيْلِدِيْلَرْ اِيْلِدِيْلَرْ اِيْلِدِيْلَرْ eylediler 19a-8,

Anlatılan Geçmiş Zaman (-mİş): Ek her zaman düz ünlü yazılmış, yuvarlak kök ve gövdelerde de düz şekildedir ve dudak uyuma uymaz: icÀbet أَيْلِمِشْ eyle-miş 17b-4, يَمِشْ ye-miş 25b10, سُويِلِمِشْ söyle-miş.

Geniş Zaman: -r ve -Ur şeklinde yazılmıştır. -Ur şekli dudak uyumuna uymaz. دِيرْ

di-r 23a-11, طَلَشُورْ ùolaş-ur 10a-6, يَتِشُورْ yetiş-ür 10a-5 جَقْرْ çıú-ar 5b-9.

Dilek Kipleri

İstek Kipi (-A): Üstünle gösterilmiştir: قِيلِمْ úıl-a-m 6a-9, tasùir اَيْدِمْ id-e-m 5b-3,

Şart Kipi (-sA): Üstünle ve üstünlü he ile gösterilmiştir: kÀõib دَكِلْسَكْ degil-se-ñ 5b-8, taèbír اَيْلِسَه eyle-se 13b-13.

Emir Kipi (-sUn): 3.kişilerde ötreli vavla yazılan ek dil uyumuna uymaz. اُولْسُونْ ol-sun 33b-10, كَلْسُونْ gel-sün 23b-1.

Bildirme Eklerinde Ünlülerin Yazılışı

Geniş zaman I. kişide düz ünlü ile yazılmıştır: زِيَه لِيَسَمْ Ziyelis-em 23a-11.

3. kişilerde ekin düz şekilleri olduğu gibi yuvarlak şekilleri de görülmektedir. Düz ünlü ve yuvarlak ünlü bulunan bazı köklerde dudak uyumuna uymaz. Düz ünlülerde esre ile yuvarlak ünlülerde ötre ile yazılmıştır : اَوَيْدِرْ خَايِنْدِرْ öÄyın-dır 26a-5 اَوَيْدِرْ oydın-dır, يُوْفُدِرْ youú-dur.

Fiilimsilerde Eklerin Yazılışı

Sıfat-fiillerde:

-An: Ol- kelimesinde çekerli elifle, diğer kelimelerde üstünle yazılmıştır: vÀúieè اُولَانْ ol-an, 14b-13, nÿş اَيْدِنْ id-en 15a-1. **-AcAk:** Üstünle gösterilmiştir: beytÿtet اَوْلَانْهُ جَقْ olun-acaú 33b-2, naðar اَيْدِهْ جَكْنْدِنْ id-eceg-inden 14a-6. **-dIk:** Düz ünlü

bulunan kök ve tabanlarda düz ünlü ile gösterilmiştir: **كَيْدِكْ** eyle-dik-leri 25a-10, **كَيْدِكْ** giç-dik-de 9a-6, **كَيْدِكْ** úl-diú-larına 19a-11, **سُؤْيِدِكْ** söyle-dik-leri 41a-8. Yuvarlak ünlü gelen tabanlardan sonra da düz ünlü ile gösterilen ve dudak uyumuna uymayan örneklerle de rastlanmaktadır: **بُيُودِكْ** buyur-diú-ları 13b-6, **أُولْدُنْ** ol-diú-dan ãoñra 25a-2. Ancak dudak uyumuna uyan örneklerde vardır: **أُولْدُنْ** olun-duú-dan ãoñra 7b-6, **بُيُودِكْ** buyur-duú-ları 39b-10.

Zarf-fiillerde

-ArAú: Ek üstünle gösterilmiştir: ilç **أُولْ** ol-araú 5a-1, tekrÀr **أِيدِرْكَ** id-erek 10a-7, gid-erek 30a-4, seyrÀn **رَكْ أَيْلِيَه** eyley-erek 33a-2; **-diúA:** Ünlüsü düzdür ve esre ile yazılmıştır: irsÀl **أُولْدُقْدَه** olun-diúda 5a-3, **قَالْدُقْدَه** úal-diúda 11a-4; **-diúC:** Ünlüsü ünlü uyumlarına uymuş ve ötre ile gösterilmiştir: **أُولْدُقْجَه** ol-duúça 29a-8; **-IncA:** Eserde sadece düz ünlü alan köklere eklenen örnekler vardır ilk ünlüsü esre ile ikinci ünlü de üstünlü he ile yazılmıştır: **وَارِنْجَه** var-ınca 5a-12, **كَلِنْجَه يَه** gelince-ye dek 7b-4; **-iken:** Kelimelerden ayrı yazılmış ve ilk ünlüsü çekerli elif, ikinci ünlüsü üstünle gösterilmiştir: temÀşÀ **أُولْنُورَايْكُنْ** olın-ur iken 22a-3; **-Up:** Daima yuvarlak ünlü ile yazılarak dudak uyumunu bozan ek, ötreli vav ile gösterilmiştir. **أُولُوبْ** ol-up 8a-5, **وَارُوبْ** var-up 9a-7, **قَارِيشُوبْ** úarış-up 14a-1

MUSAVVER İRAN SEFARETNAMESİ

1b

1. BismillÀhirraómÀnirrahim 2. óamd ü sipÀs-ı bì-àÀye ol pÀdişÀh-ı bì-zevÀl 3. ve ol úÀdir-i Rabb-i óakim-i óallÀú óaøretleriniñ 4. dergÀh-ı eóadiyyetpenÀhlarına olsun ki naóm 5. "hüveér-rabbu veél-úÀdiruél-mÀcidu ve kulluél-berÀyÀ lehÿ 6. şÀhidun ve fi-küllü şeyéin lehÿ Àyetun tedullu èalÀ 7. ennehÿ vÀóidün" neår "ve şukr u sitÀyiş-i lÀ-nihÀye 8. ol şehin-şÀh-ı lÀ-yezÀl ve ol mÀlikuél-mulÿk-i

2a

1. èaleél-èiùlÀú óaøretleriniñ bÀr-gÀh-1
ãamediyyet-destgÀhlarına 2. olsun ki sürÿşÀn-1
heft-ÀsmÀni nÀme-i 3. hümÀyyñ-1 vaóy üzerine umenÀ
ve murgÀn-1 úuds-ÀşiyÀnı 4. erbÀb-1 salúanat-1
nübüvvetu suferÀ kılup her bir 5. mursel-i risÀlet-
iótışÀmı ve her bir peyàamber-i ãÀóib- 6. nübüvvet
èaleyhimüés-selÀmı rÿy-1 zeminde ser-geştegeÀn-1 7.
ãaórÀ-yı baàý ü èalÀlet ve güm-rÀhÀn-1 àabrÀ-yı
küfr ü 8. şeúÀvet olanlara rÀh-1 saèÀdet-i imÀna
reh-nümÀ 9. ve cÀdde-i istiúÀmet-i ÍslÀma delÀlet-
peymÀ eyledi 10. ve bÀ-òuãÿã ki şÀh-1 erike-i “ve
mÀ erselnÀke 11. illÀ raómeten liél-èÀlemín” ve ol
sulùÀn-1 serir-i 12. küntü nebiyyen ve Àdemü
beyneél-mÀé-i veèù-ùin yaèni 13. òÀtimüél-enbiyÀ
Muóammedüél-emín óaøretlerini risÀlet-i

2b

1. tÀmme ile èÀmme-i èÀlemiyÀna irsÀl buyurdu” 2.
beyit:

Henÿz Àdem miyÀn-1 Àb u gil býd

Ki o şÀh-1 cihÀn ü cÀn-1 dil býd

Neâr: 4. nÀhiø-i aebÀ-i risÀlet şimşir-i bièaet-i
èaleél-esvedi 5. veél-aómeri óamÀeil úllup aókÀm-1
risÀleti 6. èÀmmeye iãÀl buyurdu beyit:

“Muóammedün seyyidüél aóyÀri úÀùibeten
ve maôharuél-kulli min elùÀfi raómÀnı”

8. neâr àalavÀt-1 firÀvÀn ve teslimÀt-1 bi-pÀyÀn 9.
ol server-i èÀlem ve seyyid-i beni Àdem
óaøretlerine 10. olsun ki ol sulùÀn-1 kevneyn ve ol
resÿlüéã- 11. àeúaleyn óaøretlerine netice-i
ittibÀè ümem-i 12. sÀlifeye úyÿÀs *kuntum óayra
ummetin uòricet* 13. *lién-nÀs vÀúie* olmuşdur ve
dürÿd-1 nÀ-maódÿd

3a

1. ervÀó-1 muúaddese-i evlÀd ü aãÓÀbı üzerine olsun
2. her biri ÀsmÀn-1 şerièatıñ necm-i hüdÀsı 3. ve
semÀè-i ùariúatıñ kevkeb-i pür-øiyÀsıdur 4. ammÀ
baèdu bu óaúir-i pür-taúãir-i úalilüél-biøÀèa 5.
daóilüéã-ãınÀèa el-muótÀcu ilÀ- Rabbihiél-àÀfir 6.
Bozoúlı èÓamÀn ŞÀkir dir ki èömr-i girÀn-mÀyemi 7.

èulým-i èArabiyyeye ve FÀrisiyyeye ve fúnÿn-ı óüsni
i 8. òaù ve eşèÀr u edebiyyeye àarf ve anlarıñ 9.
her birerleriniñ taèallüm ve taèlimlerini óarf-be-
óarf 10. eylemiş idim ve bir miúdÀr daòı fúnÿn-ı
heyéet 11. ve hendeseden ve coàrÀfiyÀ ve
muúÀyeseden 12. behre-mend ve bu meòkÿrÀtiñ taórir
ü taāvır ü 13. tersiminde daòı èalÀ-úadriél-kifÀye
şöhre-bend idim

3b

1. vaútÀ ki ŞÀh-ı İrÀn Fetó èAli ŞÀh-ı ÚÀçÀr 2.
úarafından èAsker ÖÀn nÀmında bir sefir-i pür-
tedbir 3. cÀnib-i Devlet-i èAliyye-i èOâmÀniyyeye
müteveccih ve úÀâıd 4. ve nÀme-reslik òidmetiyle
ÁsitÀne-i saèÀdet- 5. èÀşiyÀneye vÀrid olmuş idi ve
yine anıñ 6. èaúabinde şÀh-ı meòkÿr cenÀbları
cÀnibinden 7. ve veliyyüél-èahdi ve nÀéib-i
salúanatı olan 8. ŞehzÀde èAbbÀs MirzÀ úarafından
nÀme 9. ve hedÀyÀ ile Öoy Müftisi Óacı İbrÀhim 10.
nÀmında bir àÀóib-kiyÀset ve ehl-i firÀset 11.
kimesne ittióÀd ve taóÀb-ı devleteyn için meémÿr
12. olup ÁsitÀne-i èAliyyeye vürÿd ve südde-i 13.
seniyyeye àueÿd itmiş olmaın

4a

1. işbu biñ iki yüz yigirmi beş senesi RamaóÀn-ı 2.
şerifiniñ evÀsıúında óaøret-i pÀdişÀh-ı İslàm-penÀh
3. zuóal-pÀye-gÀh encüm-sipÀh dÀrÀ-rÀy ü İskender-
4. der Cem-haşem ü Feridÿn-fer dÀdÀr-ı dÀd-Àver 5.
şehriyÀr-ı èadÀlet-güster mihr-i sipihr-i cihÀn-
bÀni mÀh-ı 6. evc-i kişver sitÀni serir-ÀrÀ-yı
mülk-i èOâmÀni 7. beyt:

EmÀnet dÀr-ı esrÀr-ı İlÀhi

Dür-i yek-dÀne-i deryÀ-yı şÀhi

neâr àÀóib-úırÀn-ı zamÀn SüleymÀn-mekÀn 9. òidiv-i
devrÀn merkez-i dÀéire-i emn ü emÀn rÿó-ı ecsÀm-ı
10. èÀlem şehin-şÀh-ı muèaóóam mevlÀ mülÿkiél-
èArabi 11. veél-èAcem beyt:

Darb-ı tià-i òÿn-feşÀnından çeker Efrenc renc

Dest-i úahrından diler òalú el-emÀn ü el-emÀn”

neâr òulÀâa-i eèÀóım-ı selÀúin

4b

1. ve zübde-i emâcidiél-mülýki veél-òavÀúin
sulùÀnüél- 2. berreyn ü òÀúÀnüél-baóreyn óÀdimüél-
òaremejniéş-şerifeyn 3. elÀ ve hüveés-sulùÀnéü-
bnüés-sulùÀn 4. ... 5. ibnüés-sulùÀn edÀmallÀhü 6.
salùanatehý biét-teéyidÀtiés-sübóÀniyye fiél-
eriketiél- 7. èOâmÀniyye ilÀ- Àòiriéd-duhýri veél-
ezmÀn beyt:

Âmine Âmine lâ-erøÀ bi-vÀóidetin

ÓattÀ uøife ileyhÀ elfü ÂminÀ

òazretleriniñ daòı irÀdet-i hümÀyñn-ı 10. şevket-
maúrýnları şÀh cenÀblarına ve şehzÀdesi 11. èAbbÀs
MîrzÀ ùaraflarına nÀme-i hümÀyñn-i mehÀbet-meşhýn
12. ve hedÀyÀ-yı bahÀyÀ-yı gýn-À-gýn irsÀline
taèalluú 13. itmegin ùaraf-ı Devlet-i èAliyye ve
cÀnib-i salùanat-ı

5a

1. seniyyeden büyükélçi olaraú èulamÀ-yı kirÀm ve
2. ve mevÀlié-i èiòÀmdan faøiletli YÀsinci-zÀde
Seyyid 3. èAbduél-vahhÀb Efendi dÀèileri irsÀl
olundiúda 4. yine èulemÀé-i kirÀm ve müderrisin-i
òeviél-iótirÀmdan bu 5. èabd-i dÀèiè-i ŞÀkiri
FÀrisi tercümÀnııai òidmeti ile 6. maèiyyet-i
efendi-i mýmÀ ileyhe meémýr ve ilbÀs-ı òillèat 7.
ile saèyini meşkýr buyurdılar ÁsitÀne-i saèÀdet- 8.
ÀşiyÀneden ÜsküðÀr-ı leùÀfet-medÀra èubýrımız
eânÀsında 9. fuéÀd-i maèÀrif-muètÀdıma bu sÀnióa
sünýó ve øamir-i 10. menÀúıb-semirime bu vÀøıóa
vuøýó eyledi ki 11. ÜsküðÀr-ı saèÀdet-medÀrdan tÀ
dÀr-ı salùanat-ı ŞÀh-ı İrana 12. varınca her bir
menÀzil ü maóÀfili sÀèat-be-sÀèat 13. tedúú ü
taórîr ve her bir úurÀ ve bilÀdıñ eşkÀlini

5b

1. ve resimlerini tenmiú ü taävîr ve eânÀ-yı rÀhda
2. müşÀhede ve istimÀèeyledigim dauÀyíú u vaúÀyièi
dürýà-ı 3. bì-fürýà olmayaraú taóúíú ve tasùir idem
4. zirÀ dürýà bir dÀà-ı ciger-sýzdur ki biri yüz
yerine 5. giçer ve encÀmı pesendide olmadıından
mÀ-èadÀ 6. lafôı iki yüzlilik maènÀsını işèÀr ider
úıùèa:

ZebÀn-1 pÀki nÀ-pÀk itme zinhÀr
KelÀma mezc idüp levâ-i dÿryâi
Eger kÀõib degilseñ nÿr-1 âidúıñ
Çıuar gerdÿn-1 gerdÀna fÿryâi

Neâr herkes ki kemÀn-1 10. gümÀn ve şaât-1 zebÀndan
tir-i dÿryâi pertÀb 11. ider kendini àaraø-1
fÀsidle hedef-i sihÀm-1 èiüÀb 12. ve ol kiõbi
sebebi ile uÀú-1 revÀú-iótişÀmını òarÀb 13. u yebÀb
ider naøm "yaz gõnÿl levóine bu óarfi tamÀm

6a

1. rÀsti olmaz muòÀlif olsa kelÀm her ne sözde 2.
ki ola býy-1 dÿryâ görmez ehl-i baâiret anda fÿryâ
3. âubó-1 kÀõib úaçan ki itdi õuhÿr dil uzatdı ki
4. ide úiããa-i zÿr âidúıla âubó-1 âÀdıú oldı bedid
5. úaúdı aniñ diline òayù-1 sefid kesdi tià-1 şafaú
6. o dem anı görmemişin yüzündeki úanı úaùè olunsa
7. revÀ ola o zebÀn ki sözünde ola òilÀf ü yalan"
8. neâr el-óÀãıl cümle ser-güðeştimizi ve seyr-i
kÿh ü deştimizi 9. mektÿb ve bir sefÀret-nÀme-i
merâyb úılam ki naøar iden 10. õevÀt-1 kirÀma èilm-
i semÀèi ve muãavver oldıai óayâiyyetden 11.
müşÀhede rütbesine úarib intifÀèi óÀãıl ola ve bu
12. sefÀret-nÀme fÿnÿn-1 tÀriò ve caârÀfiyÀya ve
inşÀ ve imlÀya şÀmildür 13. evvelÀ teberrüken
Üsküdar bu minvÀl üzre resm olundı

6b-7a Üsküdarın resmi

7b

1. bu timãAl-i pÿr-òayÀl Üsküdar-1 leuÀfet-medÀrıñ
2. Beşikúaş cÀnibinde ÜolmabÀàçe İskelesinden 3.
görinişi vechi üzre Şemsi Paşa SarÀyından 4.
yuúarıcadan Úız Úulesine gelinceye dek heykel-i 5.
bi-bedelidür Üsküdar-1 leuÀfet-úarÀr bu gÿne terúim
6. ve bu nevè üzre tersim olunduúdan õoñra 7.
"bismillÀhi mecrÀhÀ ve mursÀhÀ inne Rabbì leàafÿrun
8. raóimün" deyüp piyÀde zevrÀúa rÀkib 9. ve cÀnib-
i ÜsküdÀra õÀhib olup ol cÀy-ı 10. cÀn-fezÀya ve ol
maóal-i dil-güşÀya èubÿrımız 11. ve menzil-
òÀnesinde beytÿtet ve èubÿrımız vÀúie 12. oldı
ferdÀsı biñ iki yüz yigirmi beş senesi 13. RamaøÀn-
ı şerifiniñ yigirminci mübÀrek òamıs günü

8a

1. levAzım-ı üariú ikmAl ve bAr-ı girAnımız
bArgirAna 2. taómil olup vaút-i seóer-i feyø-
eâerde esbAn-ı bAd- 3. seyyAnımız AmAde ve per ü
bAl-i èazimet güşAde 4. úllinup reh-berimiz rAh-ı
Úartala dAll ve ol úarye 5. menzil-i eâúAl ü aómAl
olup dört sÀeat 6. mürýrından õoñra ol úaryeye
nüzyl ve beytytet 7. için mihmAn-òAneye dühylimiz
vAúie oldu 8. ol şeb anda ArAmide ve istirAóat için
9. òAbide olundu òafi degildür ki 10. Üsküdar-ı
saèAde-úarAra nisbet Úarye-i Úartal 11. bir murà-ı
şikeste-bAl miúArıncadur ez behr-i An 12. resm ü
timAali böyle muãaaar ve òAneleri 13. endek ü
ualil muãavver úllındı

8b Kartal Köyü'nün resmi

9a

1. andan daòı ãabAó-ı pür-necAó hengAmında ber-
nişinAn-ı esb-i 2. ãabA-reftAr olup sevú-ı semend-i
himmet ve iròAé-i einAn-ı 3. èazimet Gekbyze
úarafına úllındı bArAn-ı mAnend-i 4. üyfAndan
Àaişte ve maúlyl ve cAmelerimiz Ab-ı nAb-ı 5.
úudret ile şüste ve maesyil olaraú beş sÀeat 6.
giçdikde Gekbyzeye duòulimiz vAúie oldu ammA
muúaddem 7. úonakcımız maókemeye varup sefir-i
MevlAnAnıñ vürýdını iòbAr 8. ve mertebesin işèAr
eylemiş idi aeyAn-ı belde olan 9. bed-kirdAr yaèni
semerci bayraú-dAr ve bir òar-ı lA-yefhem ve 10.
bAai-i müttehem olmaain beyt:

İnne lenA aómireten èicAfen

Yeékülne külle leyletin ikAfen

mahal-i nüzyl 12. taeyin eylemeyüp menzil-òAne-i
virAneye nüzylimiz vAúie13. oldu Gekbyzae daòı bu
resme taãvir olundu

9b Gebze'nin resmi

10a

1. ol şeb daòı Gekbyzede ArAmide ve şiddet-i 2.
sermAdan òayli zaómet-keşide olup 3. bAmdAd-ı feyø-
i imdAd evAnında meşkyil-i zin maómyle 4. süvAr ve
ÀàAz-ı reftAr olup 5.

Yetişür menzil-i maúãydına Àheste giden

Tiz-reftâr olanın pâyine dâmen ùolaşur

7. beytini tekrâr iderek âheste âheste İznikmid 8. ùarafına âheng ve Hereke Óânı dimek ile 9. maêruf olan maóalde direng olundı 10. Hereke Óânı Gekbýze ile İznikmid 11. miyânında vâúîe olup bir iki úaç dükkân 12. ve óândan eibâret olmaâıla bu vechile 13. resm olundı

10b Hereke Hanı resmi

11a

1. Hereke Óânında nîm sâeat celse-i óafife 2. ve râóat-ı laúifeden ãoñra İznikmide eazîmet 3. olinup şehr-i mezbýra nîm sâeat mesâfe 4. úaldıúda şehir kedödâsı merâsim-i istiúbâl ü 5. ikrâmî ve rusým-i iezâz ü iótirâmî 6. yerine getürüp aóvâl-i mâøiyemizden suéâl ve 7. zaómet-i keâret-i bârândan istifsâr-ı óâl 8. eyledi el-óââıl ùouuz sâeat mürýrından 9. ãoñra İznikmide dâóil ve merúým şehir 10. kedödâsınıñ óânesine nâzil olup ol 11. şeb ve irtesi şeb anda ârâm-ı râóat- 12. encâmımız vâúîe oldı şehr-i İznikmid 13. ber ùarafından göründiği minvâl üzre resm olundı

11b-12a İznikmid resmi

12b

1. andan daóı sulûân-ı óâver-zemin eâlem-efrâz 2. ve rýy-yı eâleme øiyâ-pâş ü rýşenâyi-sâz 3. olduúda reh-vâr-ı bâd-reftâr üzerine 4. süvâr olup rikâb-ı ðehâbî-cünbân 5. ve kýh u ãaórâya nigerân olaraú altı 6. sâeat gççdikde äabancaya duóýlımız 7. ve óân-ı bi-imtinâna nüzýlımız müyesser 8. ve óar u çin-i fitrâkımız bâlîn-i ser olup 9. ol gice anda beytýtet ve mehmâ emken 10. râóatımız vâúîe oldı úarye-i äabanca 11. bu vech üzre taâvir ve nezdikinde vâúîe 12. olan âadir-i deryâ-semir daóı bu nevê üzre 13. tersim ü taórir olundı

13a Sabanca resmi

13b

1. andan daóı hengâm-ı seóer-i pür-ôaferde süröyn-ı 2. nesrgýn üzerine süvâr olup nice vâdi 3. ve girive eubýr ve nice râh-ı pür-tebâh mürýr 4. olunaraú Saúarya ırmaâı üzerinde Sulûân 5. Bâyezid-

i Velî èaleyhi raómetullÀóiel-èÀlî 6. óaóretleriniñ binÀ buyurdiúları úanùara seyr 7. ve bÀnisine duèÀ-yı óayr olinup ol köpriden 8. güöer ve kenÀr-ı Saúaryadan Geyve úarafına 9. sefer olundı ammÀ çî sýd ol úanùara-i 10. bÀLÀnıñ ve ol mièbere-i müsteânÀnıñ bir kemeri 11. münhedim ve bir gözi münèadim olmış olmaân 12. bir ehl-i óayr ol kemeri taèmîr ve ebnÀ-yı sebîlî 13. selÀmet ile ol mièbereden taèbîr eylese

14a

1. nice ecr-i èaôime nÀéil ve èindallÀh mertebe-i 2. bÀLÀya vÀâıl olacaâından şübhe olmadâından 3. başúa ol cîsr-i metîñ âîrÀù olup 4. ol ehl-i óayrıñ maóall-i hevlnÀk-i dýzeóden güöer 5. ve behîşti berin içre cemÀl-i bÀ-kemÀl-i óudÀya 6. naóar ideceginde daóî şek yóudur 7. lÀkin şübhe-i èacibe ve rîbe-i àarîbe 8. bundadur ki Şeyóüel-islÀm veliyyüen-nièmeti 9. veél-enèÀm olanlar SulûÀn BÀyezîd-i Velî 10. úaddesallÀhü sırrahüel-celi óaóretleriniñ evúÀfından 11. faøla nÀmıla senede nice yüz kîse aúça 12. ekl iderler ammÀ óayrÀt ve evúÀfınıñ taèmîr 13. ve tecdîdi neóÀretinde bilmem ne şekl iderler

14b

1. aóvÀl-i nehr-i Saúarya Saúarya ırmaâî Çifteler 2. Çiftligi-nÀm Úarye úurbında Baúırúırî dimekile 3. maèryf maóalden çîuar Úapulı Úaryesi ve Saray 4. Úaryesi ve èÀâî MióÀlic úurbından Úuzaúlı 5. semtine aúar ve Sógüt semtinden ve Lefke 6. verÀsından ve Geyveniñ pişgÀhından geçer 7. ve áabanca Gölünden bir iki úaç sÀèat óte 8. mesÀfedem giçüp AúabÀzÀrı nezdikinden 9. cereyÀn iderek Kefken dinilen maóalde Baór-i 10. Esvede münâab olur nehr-i meókýr bir óayırsız 11. áudur eúrÀf-ı bilÀddan niçe áular úarışup 12. bir çýy-ı èaôim olur nehr-i meókýrıñ àariúı óalÀã 13. olmadâından başúa sÀóilinde vÀúie olan

15a

1. ehl-i úurÀ úuayÀna mÀéil ve Àbından nýş iden 2. èiâyÀna úÀéildür úumarcı didikleri 3. şeúÀvet-piše-i melèanet-endîşeniñ oldıâı 4. maóal nehr-i

meöbýriñ aùasında vÀúiedür ki aâl 5. menbaèina bir sÀèat mesÀfedür 6. andan añaada daòı Seferoalı Aùası ve Aùalı 7. Muóammediñ sÀkin oldıai aùalar gibi bir iki uaç 8. aùalar daòı vÀúie olmışdur äabancadan 9. rükýbımızdan altı sÀèat mürýrında Geyve-i 10. bi-miveye vürýd ve òÀn-ı tengnÀ-yı 11. virÀnda úuèýdımız vÀúie oldı nehr-i Saúarya 12. ve úanùara-i mezbýre ve Geyve resm eyledigim maóalden 13. görinişi vech üzerine taävirlidür

15b Geyve ve Sakarya nehri resmi

16a

muúaddem úonaúcımız fermÀn-ı èÀliyi Geyve aèyÀnı 2. Bekir Aàaya irÀèet idüp ol daòı naðarında 3. taèallül ve úırÀèat itdirmede tekÀsül eyleyüp 4. bir müddetden ãoñra emr-i vÀlÀyı úırÀèat eyleyince óaúúat-ı 5. óÀle vÀúif ve mÀnend-i rió-i èÀâif olup èaleèl- 6. èacele sefir-i mevlÀyı òÀndan úaldırup nevèan iètibÀr 7. ve cürm-i mütekÀsilÀnesinden iètiðÀr eyleyerek 8. cümlemizi kendi òÀnesine iclÀs ve úlfet ü 9. istinÀs eyledi andan daòı vaút-i seóerde 10. rÀkib-i edhem-i mülcem olup şÀne-i èazimetimizi 11. àılÀf-ı Úaraúlıya vøèa ibtidÀr ve kýh u ãaórÀ 12. baãar-ı iètibÀr ile iètibÀr olınup altı sÀèatden 13. ãoñra Úaraúlıya gelindi ve bu nevè úzre resm olundi

16b Taraklı resmi

17a

1. ol cÀy-ı mihmÀn-ÀrÀda ÀrÀmide ve müsterió ü 2. ò°Àbide olundi andan daòı ÀfitÀb-ı 3. cihÀn-tÀb úuh ü ãaórÀya dıraðşÀn ve vÀdi vü 4. àabrÀya nýr-efşÀn oldıai zamÀnda nerm-rev-i 5. ò°irende-i cev üzerine rÀkib ve cÀnib-i 6. Tübrelıye òÀhib olup altı sÀèat mürýrında 7. Tübrelıye duòýl ü óubýrımız 8. ve rÀóat ü óuøýrımız vÀúie oldı 9. Tübrelüde Fatió SulùÀn Muóammed ÒÀn èaleyhiér- 10. raóetü veél- àufrÀn óaøretleriniñ birÀderi ŞehzÀde 11. SüleymÀn Paşa óaøretleriniñ binÀ buyurduúları 12. óammÀm-ı kerÀmet-encÀm óin-i tamÀmında mÀnend-i şÀhid-i 13. şerm-sÀr cebhe-i úubbesi èaraú-riz ü òýy-bÀr

17b

1. olur imiş Şehzâde Süleymân Pâşâ Óaoretleri 2. úubbeniñ taúaúúurından Aú Şemseddin-i Velî úuddise 3. sırruhýél-celiy óaoretlerine şikâyet ve èadem-i taúaúúuri 4. için recâ-yı duèâ-yı úarin-i icâbet eylemiş Şeyò-i 5. meõkÿr óaoretleri daòı dest-i duèâyı güşâde 6. ve ruy-ı taòarrÿèı dergâh-ı Òudâya nihâde eyledikde 7. úaúarât-ı úubbe munúaúúeà ve ol çekreler külliyyen 8. mündefièa olmuş ol óammâm-ı kerâmet-encâmıñ 9. taúaúúurını müşâhede idemedik andan Âbdest alup 10. vuøÿè-ì tâm ile Aú Şemseddin Óaoretleriniñ 11. ve ferzend-i ercmendi ÚÂèi Beyøâvi muóaşşisi 12. Saèdi Çelebiniñ türbe-i saèâdetlerini ziyâret ve 13. şevketlü mehâbetlü pâdişâhımız pâdişâh-ı

18a

1. İslâm-penâh efendimiz óaoretleriniñ devâm-ı èomr ü 2. devletlerine ve beúâ-i serir ü salúanatlarına 3. duèâ-yı maúrÿn-ı icâbet eyleyüp mizbân-òâneye 4. èavdet ve maóall-i müsâferete ricèat 5. eyleyüp ol şeb daòı anda beytÿtet 6. ve ò°âb u râhatımız vuúÿè buldı 7. irtesi gün hengâm-ı seóerde ve bâ-midâd-ı 8. feyø-eâerde yine Aú Şemseddin úuddise sırruhýél- 9. metin óaoretlerini istimdâd için ziyâret 10. ve râhımıza èazimet eânâsında Tübreli 11. Göynigi ve Aú Şemseddin Óaoretleriniñ türbe-i sâèâdetleri bu resme taâvir ve bu şekl ile taórir olundı

18b Tübreli ve Ak Şemseddin Türbesinin resmi

19a

1. Aú Şemseddin Óaoretleriniñ ruó-ı pür-fütÿólarına 2. fâtióa-i şerife ihdâ olundiúdan ãoñra òink-i 3. revende-i ling üzerine süvâr olup seyr-i kýh ü ãaórâ 4. ve temâşâ-yı vâdi vü àabrâ iderek sekiz sâèat 5. güöeşte olduúda Mudurnı-nâm úarye-i kebireye 6. düöylimiz vâúie oldı sefir-i mevlânâya müfti efendiyi 7. mizbân ve bu dâèilerini aèÿânıñ ketödâsına mihmân 8. eylediler ol úaryede ãanâÿiè-i àaribeden ve óıref-i 9. èacibeden èibre-sâzlıú ãanèatı olmaâıla àâÿet òurde 10. olan ibrelerin çeşmini ne gÿne ãaúb ve ne nevè üzre 11. naúb iderler deyü seyrine óâòır ve süfte úıldıúlarına

12. nÂôir olup mizbÂn-òÂneye gelindi ve Úarye-i 13. Mudurnı daòı bu siyÂú üzre resm olundu

19b Mudurnu resmi

20a

1. Mudurnıdan daòı sulùÂn-ı òÂver-zemîn ruy-ı èÂleme 2.lÂmiè ve vech-i cihÂna sÂùie oldiâı evÂnda 3. semend-i pÿye-mend üzerinde süvÂr ve sÿy-ı Bolıya 4. òehÂba ibtidÂr olındı eânÂ-yı rÂhda 5. niçe kÿh-ı berfîn-i meşauúat-rehîn üzre äueÿd 6. ve nice vÂdi-i zaómet-mebÂdi içre nüzÿl ü 7. vürÿd idüp berf ile maölÿü bÂrÂndan 8. nem-nÂk ve şiddet-i bürÿdetden òÂürimiz äam-nÂk 9. olaraú on bir sÂeat sebúat eyledikde 10. Boluya duòöylımız vÂúie oldı SulùÂn èAbdüel- 11. óamid èaleyhi raómetullÂhiél-mecid efendimizin 12. vüzerÂsından meróym Aómed Paşanıñ binÂ itdirdigi 13. sÂeat úulesile bile Bolı hemçünin resm olındı

20b-21a Bolu ve saat kulesi resmi

21b

1. Bolıya dÂòil oldiâımızda sefir-i MevlÂyı Bolı mütesellimi 2. mihmÂn ve bu dÂèilerine gürÿh-ı mekrÿhdan bir serdÂr-ı 3. bed-girdÂrı mizbÂn eylediler ol şeb-i deycÿrı 4. rÂóat mehcÿr biñ dürlü renc ü taèab ve gÿn-Â-gÿn 5. meşauúat ü naâab ile güöeste úııındı Bolı 6. lisÂn-ı YÿnÂnda ve zebÂn-ı RÿmiyÂnda şehir 7. maènÂsınadur ferdÂsı èid-i şerif-i ramaøÂn-ı 8. mübÂrek olmaân sÂeat üçden äoñra 9. feres-i menzil-res üzre rÂkib olup kÿh-sÂr-ı 10. öÂtiél-eşçÂr ve dıraòtÂn-ı bi-âimÂr seyr 11. olunaraú Bolı ile Çaa Gölüniñ beyninde 12. vÂúie olan Köroalı Çeşmesi dimek ile 13. maèrÿf maóalle gelinüp anda vÂúie olan

22a

1. der-bendde bir mikdÂr ÀrÂm u rÂóat ve defè-i 2. melÂlet-i kelÂlet úııındı ol kÿh-ı 3. pür-şükÿh seyr ü temÂşÂ olınur iken úaa 4. arasında bir dikili úaş müşÂhede olundu 5. AsitÂne-i èAliyyede At meydÂnında manâub 6. olan úaşñ âülüâi miúdÂrınca ola üzerinde 7. birúaç saür òattı olmaâıla ol ouúÿüñ 8. äÿretini bir kÂâıda yazup

Toúata 9. duòýlýmızda bir ehl-i siyâóat ve bir
ãâóib-i kiyâset 10. pâpâsa muãâdefet olunmaân
òauù-ı mezbýrı 11. pâpâs-ı mesfýra irâéet ve ol
daòı úırâéat 12. eyledikde cevâb virdi ki İskender-
i Rýmîniñ vaútinde 13. taórîr olınan òaùdur maømýnı
fehm ü meòkýrât böyle resm olundu

22b Korođlu Çeşmesi resmi

23a

1. ol úaşda olan òauùıñ âýretidür 2 3..... 4.
.... 5 6. bu òuùýüiñ mürekkebâtı budur
7.

زیه لس سَفْنِي ثُونُأَسَانْتِي كَهِي فِسْكُوپَاتْرِي مِينِمِسْن كَهِي اَفْسُوْيَاسْن حَرِين

maømýnı budur 10. Ziyelis úaşı dikenin ismi ve
Sefâi 11. babasınıñ adıdur yaèni dir ki ben
Ziyelisem 12. babam Sefâi vefât eyledi beni
küçükden terbiye 13. eyledi aña óürmet içün bu úaşı
dikdim ki babam

23b

1. mürýr ü èubýrımda òâùırıma gelsün deyü 2. ol
úaşdan òuùýü-ı meòkýreyi kââıda naúilden 3. ãoñra
meùâ-yı maùıyyemize süvâr olup 4. nice girdâb-ı ùin
ü varúa-i zaómet-úarın 5. içre pây-ı feresimiz
dâòil ü òâric olaraú on 6. iki sâèat güöešte
olduúda gice sâèat 7. dörtde Geredeye duòýlýmız ve
ol mebredeye 8. vuâýlimiz vâúieè oldı sefir-i
mezbýrı 9. müfti efendiye ve bu dâèilerini bir
serdâr-i behre-dâr-ı 10. öyb-kirdâra mihmân
eylediler ammâ mizbânımız 11. her ne úadar iúâd-ı
nâr eyler ise ànide nâ-býd 12. ve şiddet-i berdden
ò°âb u râóatımız mefúyd 13. olur idi Gerede zindânı
elsine-i nâsda

24a

1. êarb-ı meâel olmışdur meger keâret-i 2. berdden
kinâyet ve şiddet-i serd-i pür- 3. derdden èibâret
imiş zirâ eyyâm-ı 4. sermâda Geredeye vârid olan
piyâde 5. tâ vaút-i temmuza úadar anda maóbýs olup
6. râh-ı maúâýdına öehâbe ve cânib-i àðara 7. òavf-
ı şitâdan şitâbe úudreti olmadıâından 8. Gerede
zindânı êurýb-ı emââlden olmışdur 9. yoúsa úaãaba-i
meòkýrede úalèadan òaber 10. ve zindândan eâer

yoúdur seóer vaúti 11. ò°Àbdan bì-dÀr olup āalÀt-1
āubó1 edÀdan 12. āoñra Geredenin resminde bu miúdÀr
ile iktifÀ 13. ve bu úadarca āýret-nümÀ úılındı

24b Gerede'nin resmi

25a

1. Gerede bu vechile mersým ve bu āýretile 2.
maèlým oldıúudan āoñra tekÀver-i 3. bÀd-peyker úzre
rÀkib ve cÀnib-i 4. Bayındıra òÀhib olup cünbiden-i
5. rikÀb ve maóalli nüzýle duòýle şitÀb 6. iderek
nice cibÀl-i zevÀtiél-aócÀr 7. ve nice evdiye-i
zevÀtiél-eşcÀrdan güðer 8. ve naôar-1 èibret ile
naôar olınaraú 9. úouuz sÀeat mürýrında Bayındır
dimek ile maèryf olan 10. úaryeye nüzýl ve müsÀfir
içün taòliye eyledikleri 11. òÀn mÀnendi maóallere
ve úahve-òÀneye duòýlímız 12. vÀúie oldı bu
úaryeniñ ahÀlisi denÀéet 13. ile mevāyf ve seriúat
ile maèryflardur

25b

1. meşýrdur ki bir merd-i àarib ve bir şaðā-1 2.
edib Bayındırda bir nÀdÀn-1 denÀéet- 3. nişÀna ve
bir nÀ-merd-i òasÀset-fişÀna 4. müsÀfir olmuş ol
müsÀfiriñ bir çift 5. cedid ayaúúabını sirúat ve
bì-çÀreniñ 6. derýnını memlý-i óurúat eylemiş āabÀó
7. vaútinde müsÀfir bì-çÀre pÀpýşını suéÀl 8. ve ne
maóalle gitdi deyü úil ü úÀl eyledikde 9. ol
mizbÀn-1 denÀéet-nişÀn pÀpýşı 10. úÀne yemiş deyü
dürýà-1 nÀ-münÀsib söylemiş 11. ve civÀrında olan
nÀ-kesler daò1 biz de gördik 12. deyü şehÀdet
eylemiş bì-çÀre müsÀfir 13. óurdeye vÀúif olup
olduà1 maóalliñ

26a

1. divÀrına kelÀm-1 mevzýn āýretinde 2. bu muúaffÀ
güftÀrı imlÀ ve bunıñ 3. ile òÀúırını tesellÀ
eylemiş 4. kýyıñ adı Bayındır Àdemleri 5. òÀyındır
úÀne babıç yemez ammÀ 6. bu da bize oyundur el-
óÀā11 ol şeb 7. anda beytýtet ve òaylice bì-rÀóat
8. olundı ol úaryeniñ ebniyesi 9. taòtadan çatma
külbeler ve ahÀlisi 10. gibi nÀ-tırÀşide

dülbelerdür aniñ 11. içün resmi böyle úabió ve taävîr-i 12. eşkâli müşâhede olundiâi gibi 13. úabió-i âariódür

26b Bayındır resmi

27a

1. andan daòı èalaés-seóer esb-i ser-keşe 2. süvâr ve semt-i Çerkeşe ibtidâr 3. olundı feres-rân ve râha revân 4. olaraú Çerkeşe gelindi egerçi Çerkeş 5. bir úaâaba-i âaâiredür ammâ bir çemen-zâr-ı bihişt-âââr 6. ve ravøa-i öâtiél-ezhârdür ki ravâanı ve 7. èaseli gibi şirîn bir úaâaba-i mânend-i òuld-i 8. berîndür ahâlisi daòı mihmân-nüvâz 9. ve derd-i merd-i âarîbe çâre-sâzlardur 10. anda bir iki sâeat ecsâmımıza ârâm u râóat 11. ve resm-i Çerkeşe bu minvâl üzre âyret 12. virilüp râhımıza ricâat ve câñib-i 13. maúâyda sürâat olundı resm-i Çerkeş

27b Çerkeş'in resmi

28a

1. úouuz sâeat mürýrından äofra Úaracalar 2. taebîr olınan úaryede menzil-òâne olmaâıla anda 3. nüzylimiz ve müsâfir-òâneye vuâylimiz vâúie oldı 4. bu úaryeniñ daòı ahâlisi denâeet ve nâ-keslik 5. ve seriúat ile mevâyflardur óattâ müsâfir- 6. òâneleriñ dolâbına verâdan fâre mânendi 7. sýrâò peydâ ve süfte ve áuúbe hüveydâ 8. eylemişler ki eger müsâfir eşyasını dolâba vaøé 9. eyler ise verâé-i cidârdan âsân vech ile 10. alalar ve suhyet ile çalalar bu òurdeye 11. vâúif olup anda ol şeb taúayyüd ile ârâm 12. ve eşyamızıñ óífôina ihtimâm olundı 13. Úaracalarıñ resmi budur

28b Karacaların resmi

29a

1. andan daòı seóer-gâhda ve hengâm-ı 2. intibâhda kürend-i bâlâ-bülend üzre 3. râkib ve Úaracavirân taebîr 4. olınan úaâabada menzil-òâne olmaâıla 5. aña vürýdımız ve istirâóat içün 6. bir miúdâr úueýdımız vâúie oldı 7. úaâaba-i meökýre òaylice òoş-nümâ 8. ve çârsýy ü bâzârı olduúça zibâ 9. olup ahâlisi daòı eóibbâ-yı âaribân ve 10. eviddâ-yı

edibân oldıâı nümâÿân 11. ve taèrif ü tavâife âayr-
ı lâzım-ı beyândur 12. Úaracavirân dağı èucâleten
bu vechile taâvir 13. ve bu resm ile taórîr olundı

29b Karacaviran resmi

30a

1. baèdehÿ menzil-òAneden zerd-pÿr-i bÀèiâies-sürÿr
2. üstüne süvâr ve sÿy-i Úoçóiaâra 3. ibtidâr
olinup gâh eşkûn gâhî linge 4. giderek gâh nerm-
reviř ve gâhice firâr 5. iderek buèd-i mesâfeyi
tefekkür 6. "çıúmaz úoyundan ol úuzıcaú
Úoçóiaârlıdur" 7. mîârâèını teòekür idüp on iki 8.
sâeatlik mesâfe úaùè olunduúda 9. Úoçóiaâra
duòÿlímiz müyesser oldı 10. anda dağı birer mizbâna
mihmân olup 11. ol gice anda ârâmımız ve râóat-i
ecsâmımız 12. vâúieoldı resm-i Úoçóiaâr bu nevèile
13. taâvir ve bu gÿne tasùir olundı

30b Koçhisar'ın resmi

31a

1. Úoçóiaârdan dağı raòř-ı øiyâ-baòř rÿy-ı 2.
èâleme dıraòř eylediği zamânda raòř-ı âafâ- 3. baòř
üzre süvâr olup nehr-i Devres kenârında revân 4. ve
râh-ı bi-seng üzre devân olaraú úouuz 5. sâeatden
âoñra nezdik-i Úosyada baâlar arasına 6. vârid ve
derÿn-ı şehre duòÿle úââıd oldıâımız 7. evânda şehr
ketòüðâsı istiúbâl ve pürsiř-i aóvâl 8. eyleyüp
sefir-i merúymı aèÿân-ı şehr úonaâına mihmân 9. ve
bu dâèilerine Gemalmaz İbrâhîm Aâÿı mizbân 10.
eylediklerinde licâm-ı müsâferete èinân uydırılup
11. ol şeb anda beytÿtet ve ò°âb ü râóatımız 12.
vâúie oldı Úosyanıñ resmini dağı 13. úalem-i
maèârif-raúam-ı dâèileri bu vechile naúř eyledi

31b-32a Tosya'nın resmi

32b

1. Úosyanıñ cânib-i řarúisinde ve řimâlisinde 2.
mânend-i divâr-ı üstüvâr bâlâ-bülend úayalar vâúie
3. ve úaraf-ı cenÿbisinde ve úiblesinde zevâl
güneři 4. ve ôuhr güneři tâ vaút-i eaâr-ı ââniye
úadar derÿn-ı 5. şehre úâlièdür poyraz úarafı
münsedd oldıâı 6. ecilden hevâsı veòâmet ve öyle
güneşine 7. úarřu oldıâı içün derÿn-ı şehr ââyet 8.

óarÀret üzredür ammÀ ahÀlîsiniñ 9. ùabièatları saòÀvet ü mürýéet ve mizÀcları 10. maóabbet ü fütüvvet ile memlÿ vü meşóÿn ve müsÀfire 11. ikrÀm ü èizzetleri gÿn-À-gÿndur Üosyadan 12. daòı ber-nişin-i keher-i vÀlÀ-güher olup 13. øehÀba àayret ve cÀnib-i maúãÿda sürèat olundu

33a

1. yine nehr-i Devres kenÀrında mÀnend-i Àb cereyÀn ve kÿh ü 2. ãaórÀÿı seyrÀn eyleyerek Óacıóamza ùarafına 3. èazîmetimiz vÀúie oldu nehr-i Devres bir rÿd-ı 4. pür-sÿddur ki Üosya ùarafında zere olunan 5. piriñ bu cÿy-ı menfaèat-bÿÿiñ Àbından perveriş-yÀfte 6. olup nice merdümÀna fÀéidesi ve nice gedÀÿÀna 7. menfaèat-i zÀéidesi óÀãıl olmaúdadur 8. Üosyadan rükÿbımıza on sÀèat olduúda 9. Óacıóamza-nÀm úaryeye vuãÿlimiz 10. ve dervÀze-i sÿrdan duòÿlımız müyesser 11. oldu Óacıóamzanıñ yeri fiél-aãl 12. bir meşeyistÀn ve úarÀr-gÀh-ı düzdÀn imiş 13. ki Üosyadan èOãmÀnciàa varıncaya úadar

33b

1. on sekiz sÀèatlik maóalde ÀbÀdÀn ve beytÿtet 2. olunacaú bir mekÀn you imiş dergÀh-ı èÀli 3. úapucıbaşılarından bir kimseyi tevÀbièi ile bile 4. düzdÀn-ı bì-imÀn irdÀ ve cismlerini Nehr-i Aómer 5. ilúÀ eylemişler SulúÀn Aómed ÓÀn èaleyhiér- 6. raóemetü veél-àufrÀn óaøretleriniñ dÀmÀdı maútÿl 7. İbrÀhim PÀŞÀ meróÿm øÀÿie olan úapucıbaşıyı 8. teftiş ve taóassüs ve tefaóouã ü teccessüs için 9. Óacı Óamza nÀmında bir úapucıbaşı daòı irsÀl 10. óayÀtı veyÀ memÀtı maèlÿm olsun için istiècÀl 11. buyurmuşlar ser-i bevvÀbÀn Óacı Óamza Aàa daòı 12. cüst ü cÿ iderek Üosyadan úalúup gitdigin 13. ve èOãmÀnciàa varmadıàn óaber alup nişÀnelerin

34a

1. ùaleb idüp yol kenÀrına úarib orman 2. arasında nişÀnelerin bulup südde-i seniyyeye 3. vÀúie-i óÀli ièlÀm ü ièlÀn ve ol maóalde 4. øÀÿie olduúların beyÀn idince ol maóalle 5. bir der-bend-i metin ve bir óiãn-ı óaãin 6. binÀ eylesine merúÿm Óacı

Óamza Aaa meémýr 7. olup meémýriyetini edÀ
eyledikde bÀnisiniñ 8. ismi ile tesmiye eylemişler
Úarye-i Óacıóamza 9. Úızılıırmaú kenÀrında sýr
içinde maófýô 10. yetmiş seksen ôÀnelü bir úaryedür
el-óÀãıl 11. ol şeb daòı beytýtet-i pür-rÀóatımız
vÀúie 12. oldı resmi daòı bu minvÀl üzre kilik-i 13.
maèÀrif silk-i dÀèilerinden rý-nümÀ oldı

34b Hacıhamza Köyü'nün resmi

35a

1. Óacıóamzadan daòı Yýsuf-ı zerrin-resent 2.
nÀbulis-i èÀlemde èarø-ı cemÀl-i öyb-liúÀ 3. ve
pire-zen-i dehriñ ipligini bÀzÀra ilúÀ 4. eylediği
óiynde esb-i týsen-i muókem-resent 5. üzre rÀkib ve
Nehr-i Aómer kenÀrında 6. rÀh-ı maúãýda õÀhib
olarau áarmaşıú 7. úaya-nÀm maóalle gelindi ki
Óacıóamza ile èOãmÀncıú 8. beyninde vÀúie miúyÀs-ı
hendese ile on 9. menÀra úÀmetince mürtefiè bir
úayadur meróým 10. cennet-mekÀn firdevs-ÀşiyÀn 11.
SulúÀn èAbdulóamid ÓÀn efendimiz 12. óaøretleriniñ
vezir-i Àãaf-naòirlerinden 13. meróým Daredevi
Muóammed Paşa Óaøretleri

35b

1. Úızılıırmaúdan ol maóalde iki defèa mürýr 2.
iútiôÀ idüp nice ibniés-sebil-i bi-delil 3. ve nice
kÀrvÀn ü reh-revÀn-ı sefil vÀúie-i 4. varúa-i hevl-
nÀk ve áarúÀb ü helÀk 5. oldıainı fehm
buyurduúularında õikri sebúat 6. iden
áarmaşıúúayadan bÀryd ile pÀreledüp 7. taòt-ı revÀn
yolu olarau bir minhÀc-ı öüel- 8. ibtihÀc binÀ
eylemiş ki rýz-ı úıyÀmete dek 9. defter-i aemÀline
meãybÀt-ı cezile ve óasenÀt-ı 10. celile taórir
olunacaında aálÀ şübhe 11.yoúdur ve yine cennet-
mekÀn firdev-ÀşiyÀn 12. şehid-i saèid SulúÀn Selim-
i æÀliã 13. ÓÀn èaleyhiér-raómeti veél-áufrÀn
óaøretleriniñ

36a

1. mÀder-i èiffet-gevher ve VÀlide SulúÀn-ı 2.
èiãmet-perverleri ol rÀh-ı hevlenÀki 3. mÀnend-i
eflÀke áueýd iden ebnÀ-yı sebil 4. bÀlÀsınıñ
irtifÀèina ve aşıaaasınıñ 5. èumú u inúúüÀèina naòar
idüp dideleri 6. òirelenmesün ve óayavÀnÀtın

ayaúları sürçüp 7. tekerlenmesün için beş altı arşun üýlinde 8. Àhenden mismÀrlar çaúdırup mismÀr üzerine 9. bir divÀr-ı üstüvÀr ve bir cidÀr-ı metÀnet-medÀr 10. keşide eylemiş ki bu òayrÀt-ı cemile 11. ve óasenÀt-ı celilesi daòı pesendide-i cümle 12. enÀm ve maúbýl-i dergÀh-ı óaøret-i lÀ-yenÀmdur 13. äarmaşıúúayanıñ ve rÀh-ı meòkýriñ ve divÀr-ı mezbýriñ äýretidür

36b Sarmaşıkkaya resmi

37a

1. ol eåereyn-i celileyne nÀòır ve äarmaşıú 2. úayanıñ zir ü bÀLÀsınıñ irtifÀèina müteóayyir 3. olaraú rÀhımıza revÀn ve cÀnib-i 4. menzil-gÀha devÀn olup sekiz 5. sÀèat mürýrında meróým SulùÀn BÀyezid-i 6. Velì úaddesallÀhü sırrahüel-celi óaøretiniñ 7. Úızılırmaú üzre èOámÀncıú ittiãÀlinde 8. bünyÀd-ı bünyÀn ve itmÀmını ihsÀn 9. buyurduúları on beş göz úanùara-i üstüvÀr 10. ve mièbere-i pür-istiúurÀr èubýr olundı 11. ol úanùara bir cisir-i metin ve bir pül-i 12. öyb-zemindür ki cihÀnda miãli 13. nÀ-yÀbdur zirÀ zirinden cereyÀn iden Nehr-i Ahmer

37b

1. bir cesim Àbdur ol ÀãÀr-ı celileniñ 2. ve ol òayrÀt-ı cemileniñ èOámÀncıú úarafında 3. vÀúie olan başında lisÀn-ı Farisì ile 4. tÀriòini yazmışlar ve tişe-i elmÀs ile 5. rýşen úazmışlar ki tÀriò miãrÀèi 6. "celil-i òayr-i hÀtÀr-ı baòş-Àmed" miãrÀèidur 7. sekiz yüz seksen ùoúuzdur sene-i merúýmede 8. ol cisir-i hümÀyyñ tamÀm ve mièbere-i òÀã u 9. èÀm olmuş meróým SulùÀn BÀyezid-i Veliniñ 10. serir-i pÀdişÀhiye ve erike-i şehin-şÀhiye 11. cülýs ü úueýdından ve rütbe-i bülend-i evreng-i 12. salúanata äueýdından üç sene äoñradur 12. zirÀ sekiz yüz seksen altıda erike-i şehin-şÀhiye

38a

1. cülýs buyurup otuz iki sene salúanatdan äoñra 2. ùoúuz yüz on sekizde vefÀt itmişdür 3. aóvÀl-i Nehr-i Aómer Úızılırmaàın menbaèi SivÀs semtinde 4.

Çitçimen-nâm maóaldür rýy-ı zeminde cereyânı 5. Saúarya ırmaınıñ cereyânından efzýndur maóal-i mezbýrdan 6. nebè eyleyüp Sivâs ve Úayâariyye ve Nevşehir ve Úır 7. şehri ve Çorum ve Bozoú ve Úalèacık ve Yaòşìòân 8. ve Keskin ve Ískilib óavÀlisinden cereyân idüp 9. èOâmÀncıú ve Óacıóamzadan aşıada Baór-i Esvede 10. müteúarrib olmış iken èavdet idüp tÀ menbaèiniñ 11. óiòAsında Canık içinde Bafra úurbında Úaradeñize 12. munâab olur èOâmÀncıú Úalèasınıñ ve cısr-i 13. meökýriñ ve nehr-i mezbýriñ âyretleridür

38b-39a Osmancık Kalesi'nin resmi

39b

1. èilm-i èÀlilerinden óafî ve semè-i sÀmilerinden 2. muòtefi degildür ki Nehr-i Ahmer daòı Saúarya 3. ırmaı gibi bir menfaèatsiz bir áudur kimsenin 4. mezraèasına bir içim áu virmediginden 5. başúa àariúı daòı az óalÃã olur lâkin 6. sÀóilinde sÀkin ve kenÃrında mütemekkin olanlar 7. Saúarya ahÀlisi gibi úÀài ve şauÀvet-Ãlýd ve bÀài 8. degillerdür cümlesi iúÀèat ve óÀllerine 9. úanÀèat üzredür Nehr-i Aómer Sulúân 10. BÃyezid-i Veliniñ kerÀmeti ve binÀ buyurduúları 11. köpriniñ bereketi sebeble faúaú èOâmÀncıúlıya 12. fÀéidelü cereyân ve bir iki degirmÃnların 13. gerdÃn ider sÀéir enhÃrıñ rengine rengi

40a

1. muòÀlif oldıana sebep úırmızı úopraúılı maóallerden 2. èubýr ve aşu boyası maèÀdinine muúÀrenet 3. ve mürýr eylesidür beyt:

Elif ger lâma uàrasa olur bi-iştibÃh egri

MuúÀrin óükmin aòó eyler gerek egri gerek úòarı

Beyt-i èArabi:

èAniél-meréi lâ-teséel ve ebâir úarìnehý

Feinneél-úarìne biél-muúÀrini yaútedi

èOâmÀncıú Úalèasınıñ ve Nehr-i Aómeriñ 8. resimlerini bi-úbúhi taórir ú kitÀbet ve cısr-i

meőkýriñ 9. tÀriòini úirÀéat ve bÀnisiniñ rýó-ı pür-fütýóına 10. bir fÀtióa-i lÀyióa tilÀvet idüp èOãmÀnciàa 11. duòýl ve müsÀfir virdikleri maóalle nüzýlımız vÀúie 12. oldu aóvÀl-i Úalèa-i èOãmÀnciú úalèa-i meőkýre 13. úadimúez-zamÀndan úalma bir úalèa-i metin ve bir óiãn-ı

40b

1. óaãindür ki úaşdan kesme nice óücreleri 2. olduãından mÀeadÀ vasaúında bir çÀh-ı èamiú 3. ve ol çÀh içinde Nehr-i Aómerden ãu almaàa 4. úariú vardur ÒulefÀ-i èAbbÀsiyye zamÀnıdan 5. Seyyid BauúÀl-i áÀziniñ nebiresi Melik DÀnişmend-i 6. áÀziniñ èalem-dÀrı èOãmÀnciú tebdil-i úıyÀfet 7. ve taòbiye-i àýret idüp tüccÀr şeklinde 8. úalèaya dÀòil olup úalèa begini úatlı eyleyüp 9. imÀna gelenlere iósÀn ve cizyeyi úabýl idenlere 10. emÀn virüp muòÀlefet iden küffÀr-ı dýzaò- 11. úarÀrı ve ecsÀm-ı kabÀóat-encÀmların 12. ilúÀ-yı òÀk el-óÀãıl dest-i kefereden úalèayı pÀk 13. eylediđi için fÀtióiniñ ismi ile maèlým

41a

1. ve èOãmÀnciú nÀmıla mevsüm olmuşdur anda óasbeél- 2. iútiøÀ iki gün rÀóat ve iki gice beytýtet 3. olundu üçüncü gice sÀèat altıda ò°Àbdan 4. bi-dÀr ve esbÀn-ı menzil-òÀneye súvÀr olup yola 5. èazimetimiz vÀúie oldu ammÀ bÀrgirlerimiz bir derecede 6. lÀaar u nizÀr idi guyÀ mÀnend-i divÀr idi 7. úurı divÀrı yürütdi deyü èazv ü iftirÀ eyledikleri 8. ve óaúúında dürlü dürlü yalan söyledikleri ve gýn-À- 9. gýn herze ve óarze yedikleri Óacı Bektaş olsa 10. idi ol esbÀn-ı èadimiés-seyrÀnı yürütmege úÀdir olamaz 11. idi hele ne hÀl ise èarb-ı tÀzyÀne ile revÀne 12. ve sevú-ı sevü ile devÀne iderek vaút-i seóerde 13. Dingil Óüseyn Der-bendi demek ile maèryf der-bende gelindi

41b Dingil Hüseyin Derbendinin resmi

42a

1. miyÀnede metryk olmasun için ol der-bendiñ 2. daòı resmi alındı anda nım sÀèat rÀóat 3. ve şürb-i úahve-i pür-òÀãıyyet olınup esbÀnımıza 4. súvÀr

olup cÄnib-i Merzifona revÄn 5. ve zemîn-i äafâaf-ı refrefde devÄn 6. olaraú on altı sÄeat mürýrından äoñra 7. Merzifona reside ve mizbÄn-öÄnelerimizde 8. èinÄn-ı esbÄnımız keşide olındı sefir-i 9. MevlÄnÄyî Molla-zÄde nÄmında bir úÄêıya müsÄfir 10. eylediler ve bu dÄèilerini MuãüafÄ Aaa nÄmında 11. bir öÄndÄn-ı úadime ve bir miøyÄf-ı kerime 12. mihmÄn eylediler şehr-i Merzifon-ı rÄóat-efzÿn 13. bu siyÄú üzre tersim ve taävîr olundı

42b 43a Merzifon'un resmi

43b

1. el-óak şehr-i Merzifoniñ merzbÿmı dil-güşÄ 2. ve hevÄ-yı bÄà ü rÄàı rÄóat-efzÄ ve bu miyÄn-ı 3. dil-sitÄnı ve gül-zÄr ü gülistÄnı dil-rubÄ-yı 4. ôurefÄ oldiâından başúa äaórÄsiniñ nebÄtı 5. zencebil ve äuları selsebil öÄki 6. müşk-Ämiz ve hevÄsı dil-Äviz dıraöt-ı 7. bÄàları mive-dÄr ve bülbül-i bÄaçeleri şive-kÄr 8. esèÄrı rÄygÄn meékÿlât ü meşrybÄtı 9. firÄvÄn bir şehr-i öÿb-zemîn gÿyÄ ki 10. bihişt-i berindür ahÄlisi daòı müsÄfir- 11. nüvÄz ve derd-i äaribÄna çÄre-sÄzdur 12. ol şeb ve irtesi şeb anda beytÿtetimiz 13. ve èaôim rÄóatımız vÄúie oldı andan...

44b-45a Amasya'nın resmi

46b- 47a ZengÄn'in resmi

48b SiyÄh-ı DihÄn'in resmi

49b-50a Ebher'in resmi

51b-52a Kazvin şehrinin resmi

53b Kışlak'in resmi

54b-55a Tahran şehri, Şah Sarayı ve İmam-zade Kümbetlerinin resmi

SONUÇ

Eski Anadolu Türkçesi döneminde harekeli yazılan bazı metinler aracılığıyla Arap harfli metinlerde dilin fonetik özelliklerini takip edebiliyoruz. Ancak XVI. yüzyıldan itibaren imlanın standartlaşması ve hareke sisteminin bırakılması nedeniyle Osmanlı Türkçesinin fonetik

özelliklerinin takip edilmesi güçleşmiştir. Bu güçlüğü aşılmasında harekeli metinler bizlere yol gösterici olabilmektedir. Bu anlamda Miladi 1811'de Bozoklu Osman Şakir tarafınan kaleme alınmış olan Resimli İran Sefaretnamesi'ni devrinin imla özelliklerini yansıtan bir eser olarak kabul edebiliriz. Bu eser, Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumunu bozan eklerin XVIII. yüzyıldan itibaren dudak uyumuna girmesini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu eklerden bazıları çeşitli yapım ekleri, çatı ekleri, iyelik ekleri, ilgi durum eki, -dik sıfat-fiil eki ve bildirme ekidir. Ayrıca eserde bazı kelimelerin eski imlâ özelliklerini yansıtır şekilde dudak uyumuna uymadığı da görülmektedir. Yine bazı kelimelerdeki eklerin ünlüleri hem düz hem yuvarlak olarak iki şekilli yazılmıştır. Bu durum bize geleneksel imlânın zorlayıcı baskısını gösterebileceği gibi yazarın imlâdaki değişikliği yansıtmak için böyle bir tercihte bulunduğunu da düşündürmektedir.

KAYNAKLAR

- Bilim, Cahit (2002), "Elçi, M.Seyyid Abdülvahab Efendi, Yazar, Sefaret Tercümanı Bozoklu Osman Şakir Efendi, Musavver İran Sefaretnamesi, OTAM Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı. 13, 261-286.
- Demir, Nurettin-Yılmaz Emine (2002), "Osmanlı Türkçesi" *Türkler Ansiklopesisi*. 11. cilt, Ankara, 477- 488.
- Develi, Hayati (1991), Osmanlı Türkçesi, *Osmanlı Ansiklopedisi*. 9. cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 456-462.
- Develi, Hayati (1998), "18. Yüzyıl Türkçesi Üzerine", *Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, sayı 1, 27-36.
- Gümüškılıç, Mehmet (2008), *Orta Osmanlıcada İmlâ-Telaffuz İlişkisi*, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/6 Fall 2008, 272-288

- Gümüškılıç, Mehmet (2000), *Osmanlı Türkçesinin Yeni Harflere Çevrilmesinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları*, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, sayı 4-5, 405-435.
- Kartallıoğlu, Yavuz (2008), *Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?* *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6 Fall, 458-481.
- Şahin, Hatice (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tulum, Mertol (1991), *Alfabe ve Eski Alfabemiz Üzerine, Dil ve Alfabe Üzerine Görüşler*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu Yayınları, Ankara, 23-27.
- Unat, Faik Reşit (1992), (Haz. Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal), *"Osmanlı Sefirleri ve Seyahatnameleri"*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- User Şirin, Hatice (2006), *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Resim-1. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emirî,
Tarih bölümü 822,
vr. 1b-2a.

Resim-2. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emirî,
Tarih bölümü 822, vr.15b-16a Nehr-i Sakarya

Resim-3. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emirî,
Tarih bölümü 822,
vr. 38b-39b Osmancık Kalesi